

Fredagen den 29 november

Kl. 10.00

Om kommunalt engagemang i företags- och näringslivsverksamhet

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 21 innevarande månad.

2 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare

Till valprovsningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Per Arne Aglert (fp), Uppsala, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr. o. m. den 1 december 1985 sedan Jörgen Ullenhag (fp) avsagt sig uppdraget. Till ersättare för riksdagsledamöter har utsetts Inga Sandberg, Skutskär, och Terry Carlbom, Knivsta (båda fp).

Valprovsningsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen. Stockholm den 28 november 1985

Bengt Hult

/Sven-Georg Grahn

3 § Svar på interpellation 1985/86:39 om kommunalt engagemang i företags- och näringslivsverksamhet

Anf. 1 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Med hänvisning till några kommuners engagemang i näringslivsverksamhet har Margit Gennser frågat mig om jag har uppmärksammat den ökande användningen av "avsiktsförklaringar" i stället för borgen vid kommunala lån och om jag i så fall avser att vidta några åtgärder.

Margit Gennser har vidare frågat mig om jag avser att utreda de kommunala revisorernas roll på det sätt som skisseras i interpellationen eller vilka eventuella andra åtgärder jag avser att föreslå för att förbättra kommunernas följsamhet till kommunallagen med avseende på den kommunala kompetensen.

I den utredning av kommunernas näringspolitiska verksamhet som statens industriverk har gjort på regeringens uppdrag (SIND 1984:8) har det inte

Prot. 1985/86:40
29 november 1985

Om kommunalt engagemang i företags- och näringslivsverksamhet

framkommit något som tyder på att kommunerna i sin näringslivsverksamhet utfärdar s. k. avsiktsförklaringar. Svenska kommunförbundet och bankinspektionen har inte heller kännedom om att det på det kommunala området har förekommit avsiktsförklaringar i någon större utsträckning. Jag kan därför inte dela Margit Gennsers uppfattning att s. k. avsiktsförklaringar har blivit en förhållandevis vanlig företeelse på det kommunala området.

Jag har i fråge- och interpellationssvar vid förra riksmötet redovisat min inställning till förfaranden som innebär att kommunerna sätter sig över givna regler för den kommunala verksamheten eller trotsar domstolarnas avgöranden i kommunalbesvärsmål. Jag betonade då att sådana förfaranden är oacceptabla.

Jag nämnde också att jag ville invänta visst ytterligare beslutsunderlag. Väsentliga delar av detta underlag föreligger nu.

JK har till regeringen överlämnat ett beslut i ett klagoärende. Under sommaren har också JO i ett beslut tagit upp frågan om att vissa kommuner har satt sig över förvaltningsdomstolarnas avgöranden i kommunalbesvärsmål. I sina beslut aktualiserar JK och JO olika åtgärder som enligt deras mening kan övervägas.

Jag vill meddela Margit Gennser att regeringen inom kort avser att tillsätta en utredning, med uppdrag att förutsättningslöst pröva den ifrågavarande problematiken och eventuella åtgärder som kan vara påkallade i denna fråga.

Anf. 2 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret.

Det är en gammal välbekant fråga som vi diskuterar. Det gäller kommunernas näringslivsengagemang och kommunernas sätt i vissa fall att bryta mot eller kringgå lagen.

I min interpellation har jag visat på en förhållandevis ny metod att kringgå lagen. Vid krediter till näringslivsverksamhet tecknar inte kommunen borgen utan i stället en "avsiktsförklaring", ett "letter of intent". Som jag påpekade i interpellationen känner inte svensk rätt till en legal form som heter avsiktsförklaring.

Detta leder till två utomordentligt väsentliga frågor: Är en avsiktsförklaring juridiskt bindande vid exempelvis en konkurs, eller är de avgivna löftena endast en moralisk förpliktelse, utan rättskraft? Och vad händer då om kommunen betalar ut pengar enligt ett "letter of intent"? I Ljusne Kätting-fallet hade det kunnat inträffa att 20 miljoner av kommunala medel betalats ut utan en juridiskt bindande förbindelse. Kommunens skattebetalare hade uppenbart inte fått något som helst vederlag för en sådan utbetalning. Å andra sidan: Vad hade hänt om kommunen inte hade stått vid sin "moraliska förpliktelse"? Hade det då inte bidragit till att borgenärer, i det här fallet för Ljusne Kätting, fått felaktiga signaler om sina engagemang i företaget?

Jag tycker att bruket av avsiktsförklaringar är väl värt att observera för civilministern. Vi kan lägga in olika valör i orden "förhållandevis vanligt". Vid mina kontakter både med tjänstemän på Kommunförbundet och med bankinspektionen har jag fått bekräftat att den här typen av handlingar inte är ovanliga. Civilministern bör därför se noga på det här. Eller anser

civilministern att avsiktsförklaringar är bindande beslut, precis som ett borgensåtagande?

I min interpellation påpekade jag att det borde finnas förebyggande korrektiv mot kommuners överträdelser av kommunallagen. Före 1955 hade kommunalborgmästaren eller magistraten den uppgiften. Kommunens revisorer kunde få den uppgiften om man gjorde en mindre ändring i KL. Har civilministern för avsikt att ta upp denna möjlighet i direktiven till den utredning som aviseras i svaret? Som jag påpekade i interpellationen kan kommunens revisorer enligt nu gällande KL anhängiggöra förvaltningsfrågor när behov föreligger. Däremot kan de inte ta upp avsiktsförklaringar som granskningsärenden. Men om vi i KL 1:15 skulle ge kommunens revisorer befogenhet att ta initiativ, skriftligen eller muntligen, för att upplysa fullmäktige om eventuella oklarheter i deras hantering, så tror jag att detta skulle bli ett förebyggande korrektiv. Man skulle helt enkelt dra tillbaka tvivelaktiga förslag. Då skulle vi inte heller få så mycket kommunalbesvär som vi trots allt har nu.

Har civilministern några vägande invändningar mot mitt resonemang? Jag tyder givetvis brist på svar som en accept på mitt sätt att resonera både i interpellationen och här.

Frågan om den kommunala kompetensen har varit föremål för många utredningar under årens lopp. Under den senaste mandatperioden hänvisade civilministern alla frågeställare till bl. a. stat- och kommun-beredningens samt JK:s och JO:s pågående utredningar.

Det har inte hänt så mycket. Jo, JO och JK har kommit med svar. Men stat- och kommun-beredningens arbete är för mig numera helt fördolt, trots att jag sitter i referensgruppen. Jag har faktiskt inte sett någonting från stat- och kommun-beredningen sedan i början av 1985. Jag måste fråga: Pågår något arbete där, eller är det avslutat?

Om man nu tillsätter ytterligare en utredning, är det då inte risk för att de här frågorna inte blir föremål för lagstiftning under en lång tid? Hur länge skall de nu mycket oklara och otillfredsställande förhållandena gällande den kommunala kompetensen och en del kommuners minst sagt dubiösa handläggning av sådana här ärenden få fortgå?

Dåliga regler på det här området innebär faktiskt en fara för rättssäkerheten och tilltron till lagen. Jag måste fråga civilministern: Hur ser egentligen tidsschemat ut för den utredning som aviserades i interpellationssvaret?

Anf. 3 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Det är två huvudområden som Margit Gennser tar upp.

Det ena gäller vilka åtgärder som behöver vidtas för att kommunerna skall följa lagar och bestämmelser. På den punkten annonserar regeringen nu en förutsättningslös utredning.

Det andra gäller avsiktsförklaringar. Min mening där är att sådana sannolikt mest hör hemma inom näringslivet och inte bör få någon spridning inom den kommunala kompetensen. Näringslivet har en viss kultur när det gäller beslutsfattande, den kommunala och offentliga en annan. De fakta som vi har på detta område säger också att avsiktsförklaringar inte skulle vara så ofta förekommande. Om man ser generellt på kommunallagstiftningen är

Prot. 1985/86:40
29 november 1985

Om kommunalt engagemang i företags- och näringslivsverksamhet

det också så, att icke bindande förpliktelser, moraliska uttalanden, inte kan anses vara juridiskt bindande.

Jag menar alltså att avsiktsförklaringar av det slag som Margit Gennser tar upp har liten omfattning i dag, och min mening är att de inte bör få någon spridning på det kommunala området.

Den första konkreta frågeställningen gällde alltså när kommunerna inte följer lagar och bestämmelser. Regeringen annonserar nu att vi sätter till en utredning. Margit Gennser frågar om hennes förslag om förebyggande revision kan tas med där. Jag är tveksam till hur mycket vi skall precisera i de kommande direktiven. Jag vill säga att jag har fått ett förslag från demokratiberedningen om en förstärkt revision i kommunerna. Men den tar inte sikte på den typ av förebyggande insatser som Margit Gennser föreslår.

När det gäller att följa kommunala lagar skall de jurister och förvaltningstjänstemän som finns och till sist politikerna se till att lagarna följs. Jag är tveksam till om man med en förändrad revision skulle kunna klara den problematiken. Däremot sätter vi alltså till en utredning som förutsättningslöst skall se över detta. Det betyder att den är oförhindrad att pröva vad den anser kan vara påkallat.

Till sist till frågan om det regelsystem som reglerar vad kommunerna får göra på näringspolitikens område, där stat- och kommun-beredningen arbetar. Vad som har hänt hittills är att det har kommit ett underlag i frågan, SOU 1982:20. Därmed har vi ett faktaunderlag som stat- och kommun-beredningen kan arbeta vidare efter. Jag avser nog att säga till stat- och kommun-beredningen att i det fortsatta arbetet prioritera den frågan, så att vi så fort som möjligt kan få ett sakunderlag i vad gäller denna problematik.

Anf. 4 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag får tacka igen, för dessa förtydliganden, först och främst angående avsiktsförklaringar. Det är riktigt att denna praxis började i näringslivet. Men i och med att kommunerna har skaffat sig kommunala bolag och även dotterbolag till dessa kommunala bolag har denna praxis spritt sig.

Jag tycker det är bra att civilministern gjorde vissa förtydliganden – som ordföranden i kommunstyrelsen i Söderhamn egentligen borde lyssna på – om att avsiktsförklaring och borgen inte är detsamma, vilket denna ordförande faktiskt hävdade i olika intervjuer. Jag tycker det är bra att vi säger att avsiktsförklaringar inte är bindande och att, om det skall finnas sådana här engagemang, de skall försiggå i juridiskt giltiga former. Hade inte Ljusne Kätting fått spekulanter hade vi kunnat få en ordentlig kommunal skandal.

Den andra fråga som jag tog upp gällde de kommunala revisorernas ställning. Det är alldeles riktigt att demokratiberedningen inte tar upp den här synpunkten på den kommunala revisionen. Det tror jag faktiskt beror på att man har glömt historien. Det är mycket få här i Sverige som minns att magistraten och kommunalborgmästaren hade en bevakande roll.

Det är viktigt att vi får bevakare som är fristående från kommunstyrelsen. Revisorerna är kommunfullmäktiges revisorer, medan de juridiska tjänstemän som finns ute i kommunerna är knutna till kommunstyrelsen eller nämnderna. Det är en mycket väsentlig skillnad, som jag tycker att vi skall

observera. Jag hoppas verkligen att denna fråga tas upp i utredningen.

I vad gäller den kommunala kompetensen och över huvud taget förnyelsen av kommunallagen menar jag att det är mycket viktigt att vi får mer precisa regler om kommunal näringspolitik. Den börjar mer och mer gå stick i stäv mot den statliga. Vi kan ta Säfte kommun satsning på tegeltillverkning som ett exempel.

Själva kommunallagens konstruktion skapar dessutom vissa problem. Kommuner där det inte förekommer kommunalbesvär kan genomföra i princip olagliga kommunala beslut, medan kommuner där det anförs kommunalbesvär inte får göra det. Detta har uppfattats som oriktigt och som att kommunallagen är felaktig. Det har också lett till vissa trakasserier mot kommunmedborgare som överklagar.

Allt detta är mycket skadligt för rättssamhället och tilltron till rättssystemet. Därför, herr civilminister, tycker jag att det är viktigt att vi snart får ett nytt lagförslag. Jag hoppas att det skall ske under denna mandatperiod. Blir det verkligen så?

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Meddelande om svar på interpellation 1985/86:66

Anf. 5 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill meddela att jag på grund av arbetsbelastning inte kan besvara Ulf Adelsohns interpellation om inkomstpolitiken inom den i riksdagsordningen föreskrivna tiden fyra veckor. Enligt överenskommelse med interpellanten kommer interpellationen att besvaras tisdagen den 21 januari.

5 § Svar på interpellation 1985/86:56 om slopad moms på mat, m. m.

Anf. 6 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Hans Petersson i Hallstahammar har ställt två frågor till mig, den ena om matpriserna och den andra om reallöneutvecklingen. Han har frågat mig dels om jag är beredd att ta några initiativ för att sänka matpriserna, t. ex. genom ökade subventioner eller slopad matmoms, dels vilka andra åtgärder regeringen är beredd att vidta för att människor med vanliga inkomster skall kunna klara sig på sin lön.

En utredning, som Hans Petersson deltog i, har visat att det är tekniskt möjligt men besvärligt att sänka mervärdeskatten på livsmedel. De fördelningspolitiska effekterna av en sådan åtgärd är små. Utredningen visar att inte ens en helt slopad mervärdeskatt på hela livsmedelsområdet – finansierad genom en höjning av skattesatsen för övriga varor och tjänster – skulle medföra några betydande förbättringar av vare sig barnfamiljernas eller låginkomsttagarnas ekonomi.

Bland de välkända svårigheterna med en slopad skatt på livsmedel finns sådana som en ökande administration hos skattskyldiga och skattemyndighe-

ter med kostnadsökningar, kontrollsvårigheter och risk för skattebortfall som följd.

Jag vill också slå fast följande: Att öka subventionerna av livsmedel är ett ineffektivt sätt att bedriva fördelningspolitik på, eftersom stödet inte i önskvärd utsträckning når dem som avses. Av det skälet är jag inte heller beredd att förorda en ökning av livsmedelssubventionerna. Den väg som regeringen i stället valt är inriktad på stöd till de mest utsatta grupperna, t. ex. i form av ökning av barnbidragen. Detta är ett väsentligt bättre instrument för att bedriva en effektiv fördelningspolitik.

På Hans Peterssons andra fråga vill jag svara följande.

Om vi utgår från en metallarbetare, kan vi konstatera en mycket positiv reallöneutveckling under perioden 1970 till 1976. Då steg reallönen efter skatt genomsnittligt med 2,9 % per år. Under åren 1976 till 1982 var trenden däremot en helt annan. Genomsnittligt urholkades köpkraften med drygt 1,8 % per år under denna tidsperiod. Under dessa sex år förlorade en verkstadsarbetare mer än en månads lön.

Nu har den nedåtgående trenden brutits. Att många ändå upplever att de har en kärvare ekonomisk situation förklaras av att reallönerna efter försämringarna under åren 1976 till 1982 ännu inte nått upp till den nivå där de var 1976.

En grundläggande förutsättning för en gynnsammare reallöneutveckling är att svenska företags konkurrenskraft förbättras. Därmed ökar deras möjligheter både att trygga de anställdas arbeten och att ge lönehöjningar som leder till ökad köpkraft.

Anf. 7 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Jag får tacka finansministern för svaret på mina frågor.

Finansministern inleder sitt svar med att nämna den utredning om helt eller delvis slopad moms på livsmedel som jag var med i. Jag antar att han gör det därför att han tycker att jag borde ha tagit intryck av utredningsmajoritetens förslag om att matskatten inte borde avskaffas, men finansministern vet ju att jag hade en avvikande mening.

Jag levererade som sagt en reservation med motsatt åsikt, där jag visade att man genom att i högre grad finansiera en sänkning av priserna på mat med åtgärder utanför det normala konsumtionsområde som är mervärdeskattebelagt får ett mycket bättre fördelningspolitiskt resultat, vilket ligger i sakens natur. Eftersom den underbara nattens skattesänkningar då var ganska aktuella, pekade jag i det sammanhanget på att man kunde riva upp den uppgörelsen, som främst gynnade höginkomsttagare, och att man kunde öka kapitalbeskattningen för att på så vis få en mycket bättre effekt av en slopad matmoms än man får genom att öka momsens på sådana varor som även familjer i vanliga inkomstlägen konsumerar.

Vi från vpk har härefter motionerat om införande av en realränteskatt, vilket utreds för närvarande. Enligt vad jag förstår skall ett resultat av den utredningen presenteras till sommaren. I Danmark ger en sådan beskattning mellan 9 och 12 miljarder i inkomst. Jag vill peka på att man genom att tillämpa den typen av beskattning samtidigt som man genomför skattelättnader när det gäller matkostnaderna skapar ett viktigt inslag i en fördelningspo-

olitik som syftar till att beskatta kapital och reala tillgångar och minska utgifterna för vanligt folks levnadskostnader. Med en politik i den riktningen skulle finansministern kunna hålla det löfte han givit, nämligen att han inte skall öka det sammanlagda skattetrycket i samhället.

Nu avvisar finansministern också tanken på livsmedelssubventioner, som jag i utredningen accepterade som ett sätt att lindra effekterna av livsmedelsmomsen. Utredningen som sådan hade faktiskt en mer positiv inställning till detta än till att slopa själva skatten. Efter vad jag minns var det nog bara moderaterna som hade avvikande mening. De föreslog då det som finansministern nu föreslår, nämligen ökade selektiva åtgärder, t. ex. ökade barnbidrag, och nej till sänkta matpriser.

Men problemet är enligt min mening litet större än så. Den senaste tidens debatt om nyfattigdomen har avslöjat att försörjningsproblemen för befolkningen är långt större än man ansett tidigare. Det är inte bara barnfamiljer som ligger illa till.

Jag vill i det sammanhanget passa på att ge finansministern ett erkännande för att han nu har tillsatt en kommitté som skall utreda frågan om varför det är så dåligt ställt och varför det finns en så stor nyfattigdom. Även om man inte gått så långt som till att tillsätta den låginkomstutredning som vi krävde i en motion för något år sedan men som vi fick avslag på strax innan de här frågorna började uppmärksammas i tidningarna, är det bra att man nu försöker gå på djupet och undersöka var problemen ligger.

Jag tror att det är reallöneutvecklingen och som en spegelbild av denna ökningarna av mat- och hyreskostnaderna som ligger bakom den här utvecklingen. Utöver den grupp människor som har en inkomstnivå som gör att de direkt har sökt socialbidrag tror jag det finns en mycket stor del av befolkningen som ligger näst intill den nivån. Om utvecklingen med pressade eller stillastående reallöner fortsätter, kommer snart en mycket stor del av befolkningen att ingå bland dem som behöver olika bidrag för sitt uppehälle. Det är då märkligt att man från regeringens sida säger att det går bra för Sverige. Man säger att företagen går bra, att vinsterna är goda, att aktiebörsen slår världsrekord och att den socialdemokratiska politiken i stort är lyckad, men trots det drabbas ju människorna hårt i sin ekonomiska vardag. Det här rimmar väldigt illa. Jag tycker inte att man kan säga att det går bra för Sverige förrän man också med gott samvete kan säga att det går bra för de svenska medborgarna.

Finansministern nämner ökade barnbidrag som ett alternativ till slopad matmoms. Eftersom jag förstår att jag inte kan övertala finansministern att slopa matmomsen eller att öka subventionerna på mat, vore det intressant att få reda på vad finansministern kan tänka sig att göra i stället. Budgetarbetet är kanske klart nu, så att finansministern kan lätta något på förlåten. Momsen på mat kostar för en normal tvåbarnsfamilj mellan 6 000 och 8 000 kr. per år, beroende på hur mycket mat man köper.

Det vore också intressant att få en liten inblick i hur finansministern ser på momsens automatiskt fördyrande och skattehöjande effekt. Jag vet inte hur stora prishöjningarna blir vid nyåret – det har spekulerats om 4,5 % – men om vi som ett enkelt räkneexempel antar att det blir en 5-procentig matprishöjning vid nyåret, blir prishöjningen genast 6 % med momsens. Så

Prot. 1985/86:40
29 november 1985

*Om slopad moms på
mat, m. m.*

Prot. 1985/86:40
29 november 1985

*Om slopad moms på
mat, m. m.*

fungerar det – skatten på mat ökar hela tiden automatiskt utan att någon tar några beslut om skattehöjningar. Statens inkomster av moms på mat har ökat från 3 miljarder kronor 1978 till ca 13 miljarder 1984. Under tiden 1978 till 1984 har nettoskatten på mat ökat med 210 %. Detta har utretts i en centermotion, som jag just har läst. Matpriserna i sig, rensade från moms, har ökat med bara 71 %.

Även om finansministern inte alls är intresserad av att sänka matpriserna och göra något ingrepp via slopad matmoms eller via subventioner, undrar jag om finansministern inte finner det mycket oroande att beskattningen på en så nödvändig och viktig konsumtion som mat ökar undan för undan. Samtidigt som priserna går upp, vilket kan bero på produktionskostnader, mellanled, handlarnas vinster osv., och i sig är ett problem för vanligt folk, förvärras effekten genom momsen. Jag tycker att det finns alla skäl att titta på momsen på mat utifrån en litet mer kreativ position än den som finansministern nu presenterar.

Anf. 8 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det är klart att om man, som Hans Petersson i Hallstahammar gör, utgår från att man kan sänka matmomsen och finansiera det med någon annan skatteform som inte drabbar hushållen, då får man fram stora effekter av varje form av momssänkning. Jag skulle vilja påstå att under den förutsättningen kan en allmän sänkning av momsen ge ungefär samma fördelningspolitiska verkningar som en sänkning av matmomsen. Men det är ju förutsättningen som är mycket märklig: att det skulle gå att plocka in så där 10 miljarder kronor i höjd skatt utan att någon medborgare i Sverige kände av denna skattehöjning. Det orimliga i kommunisternas ekonomiska analys är hela tiden att de skattehöjningar ni föreslår aldrig märks någonstans i vår ekonomi. Ur tomma intet kommer dessa skattepengar inflygande till budgeten och kan användas för att finansiera en uppsjö av skattesänkningar och utgiftsökningar, som vpk excellerar i här i riksdagen. Detta är ett falsarium. På den typen av luftslott kan man inte bygga ett stöd till vare sig barnfamiljerna eller någon annan grupp i samhället. Om vi ger oss på att beskatta bort vinster, försämra lönsamheten, skärpa avkastningskraven på investeringar kan det till en början måhända vara så att detta inte märks, men efter ett tag kommer effekterna fram, när företagen slutat investera, när ökningen av antalet jobb har upphört och förbyts i motsatsen osv.

Jag menar inte att det är uteslutet att skärpa beskattningen på kapital och på vinster – vi håller ju på att utreda realränteskatten. Men man får inte tro att dessa skattehöjningar skulle kunna få en sådan omfattning som vpk talar om utan att det skulle märkas i vår totala ekonomi och få effekter på sysselsättning, reallöner och därmed på den allmänna välfärden. Det är tråkigt att ni i vpk skall fortsätta att om inte lura er själva så i varje fall lura andra med att vi skulle ha stora okända skattekällor som vi kunde ösa ur men som regeringen av något skäl väljer att inte ösa ur. Om det var så som vpk säger, att det finns en massa pengar att ta utan att någon kommer att fara illa av det, då skulle vi naturligtvis göra det. Det må vara att begåvningsreserven i vårt land inte finns i den svenska regeringen, men så urbota dumma är vi inte att vi inte skulle ta den chansen om den fanns.

Jag vill säga detta därför att vpk i alla sammanhang driver linjen att regeringen, socialdemokratin, av något skäl skulle avstå från att försöka förstärka statsbudgeten och därmed lätta bördorna för vanligt folk.

När det gäller realränteskatten tycks Hans Petersson utgå ifrån att vi kan använda den till att sänka andra skatter. Det är möjligt att man kan göra en sådan koppling. Men Hans Petersson bortser då helt från att vi har ett mycket stort budgetunderskott och att detta budgetunderskott i sig har allvarliga fördelningspolitiska verkningar.

Det stora budgetunderskottet har under tidigare år lett till en mycket hög ränta i Sverige och drivit på kostnader och inflation. Hans Petersson nämnde själv att höga hyror är ett problem för många människor. Vad kommer de höga hyrorna ur? Jo, i hög grad ur de höga kapitalkostnaderna, via en alldeles för hög räntenivå.

En ansvarig regering måste ta med i sina kalkyler att kan vi minska budgetunderskottet, kommer vi att kunna sänka räntorna och få mindre tryck på priser och kostnader. Det är den mest effektiva hjälp vi kan ge till människor som plågas av att maten är dyr och att det är dyrt att bo.

Sedan vill jag bara säga att människorna ju inte har drabbats hårt av vår ekonomiska politik. Tvärtom har de svenska hushållen under de senaste tre åren faktiskt fått en förbättring av sin köpkraft. Det som de drabbades av var den ekonomiska tillbakagången och reallönesänkningarna under de sex borgerliga regeringsåren. Jag tycker att vi borde kunna vara ense om det. Ibland brukar vpk ändå erkänna att det var under den borgerliga tiden som människor verkligen drabbades av den ekonomiska tillbakagången, inte av det uppsving vi har haft under tiden med en socialdemokratisk regering.

Centerpartiets kalkyler om skatten på mat har jag inte sett och kan därför inte kommentera dem. Jag tycker dock att siffrorna är litet märkliga. Momsen drabbar ju inte maten hårdare än andra varor i konsumenternas budget.

Till slut, herr talman, måste jag göra Hans Petersson besviken. Jag har inte någon som helst avsikt att lätta på förlåten till den kommande budgeten.

Anf. 9 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Till att börja med punkterade finansministern själv hela resonemanget i utredningen som jag satt i, där man redan från början hade krav på att finansiera alla eventuella sänkningar av matpriserna med ökad moms på andra varor. Det var ju bra att finansministern erkände att det i och för sig är en omöjlig väg, även om jag kan säga till finansministerns glädje att det skulle ju ge någon liten förändring för låginkomstfamiljerna, eftersom det finns ett sådant konsumtionsmönster att höginkomstfamiljer köper mera av varor som inte är att hänföra till livsmedel.

Finansministern säger att det är en kommunistisk illusionspolitik att tro att det finns källor att ösa ur, osv. Jag menar att om man beskattar kapital, t. ex. inför en realränteskatt som man har i Danmark, något som jag tror att finansministern också kommer att göra, och använder sådana pengar för att skapa lättnader i fråga om människors vanliga konsumtion av nödvändighetsvaror som mat, är det en riktig fördelningspolitik som är helt möjlig.

Det är klart att en realränteskatt drabbar hushållen också. Det finns säkert

Prot. 1985/86:40
29 november 1985

*Om slopad moms på
mat, m. m.*

många sådana effekter, men jag tror att det blir större lättnader för dem som inte har några inkomster av realräntor eller andra tillgångar som gör att de kan leva gott vid sidan av sina arbetsinkomster. Att de som har det svårt med försörjningen och knappt får pengarna att räcka till mat och hyra kommer att tjäna mest på en sådan här reform är utgångspunkten för vårt resonemang.

Anser inte vpk att det var borgarna som ställde till det i landet? undrar finansministern. Jo, det är klart att jag kan hålla med om det. Det har jag nog i mitt manus, även om det kanske inte kom fram i mitt första inlägg när jag blev litet upphetsad.

Det var en besvärlig tid från 1976 till 1982. Men problemet är ju, tycker jag, nu när det går så bra för Sverige som finansministern säger, när det finns en sådan oerhörd likviditet i bolagen som följd av exportframgångarna och de enorma vinsterna, att detta inte i större utsträckning används till att åstadkomma lättnader för de vanliga människorna och att man fortsätter med en låglönepolitik som man tror skall vara bästa sättet att komma till rätta med inflationen.

Så till underskotten då. Försök inte påstå att vi nonchalerar underskotten, för det vet både finansministern och jag att räntan på underskotten omfördelar väldiga förmögenheter i det här landet. Men nu är det ju finansministern själv som har gått ut och lovat att det inte skall bli något förändrat skattetryck. Om man får in tio miljarder på realräntevinsterna, skall man använda dessa pengar för att lätta skatten någon annanstans. Så har jag fattat löftet, och då tycker jag att det är mycket bättre att lätta på matmomsen än att lätta på marginalskatterna t. ex. Det är kommunistisk politik.

Anf. 10 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det förhållandet att det finns likviditet i näringslivet ger inte underlag för någon föreställning om att vi har dessa källor att använda för att permanent sänka skatter eller höja utgifter. Det kan dra in likviditet från företagen, men det är en engångsoperation, och det ger inget underlag för en långvarig förändring av vare sig skatter eller utgifter. Det är inte mera vårt ur statskassans synpunkt än om vi sålde ut ett statligt företag eller dränerade våra egna bankböcker om vi hade några. Det är alltså ingen lösning på problemet.

För att denna fördelningspolitiska debatt inte skall komma alldeles snett vill jag bara erinra om att vi i Sverige har den högsta förmögenhetsskatten i världen, den högsta arvs- och gåvoskatten i världen och den mest långtgående dubbelbeskattningen av aktieutdelning i världen. Vi är ett av de få länder som har en effektivt fungerande realisationsvinstskatt, och vi är troligen det enda land som har en omsättningsskatt på aktier. Vi har alltså, ur vissa människors synpunkt, t. o. m. överutnyttjat skatteinstrumentet i vad gäller att beskatta kapitalet. Det är verkligheten, och då hjälper det inte att tala om att det finns likviditet i företagen, därför att den ger inget underlag för de operationer som Hans Petersson i Hallstahammar efterlyser.

Anf. 11 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Det är viktigt att komplettera bilden med att säga att Sverige också har världens högsta matskatt – något som finansministern glömde när han talade om skattetrycket.

Den aktieomsättningsskatt som har införts var ett kommunistiskt förslag, som ansågs vara precis lika omöjligt som alla andra skatteförslag som vi från vpk:s sida har lagt fram för att kapitalet skulle drabbas. Så sent som när jag satt i matmomsutredningen avfärdades detta förslag som helt orealistiskt, och strax efteråt kom finansministern springande med sitt förslag. Det var ju bra, men så går det alltså till i politiken. Jag är övertygad om att många av våra tankar om fördelningspolitiken också kommer att gå igenom när finansministern får göra sin utredning om anledningen till att det står så illa till i landet för folk.

När det gäller likviditeten sade jag inte att man kunde ösa ur den, utan jag sade att den var ett bevis för att det har gått mycket bra. Låga löner och höga vinster skapar naturligtvis en enorm likviditet.

Finansministern är också väldigt pigg på att dra in likviditet från kommunerna, för att dämpa deras utveckling, förhindra att de expanderar och på så vis försöka komma åt inflationen. Detta har till effekt att kommunerna får problem, åtminstone den typ av kommuner som jag kommer ifrån, i stålorterna i Bergslagen, som drabbas hårt av nedläggningar, arbetslöshet och andra problem. Kommunerna anser att dessa problem övervältras på dem och påverkar kommunalskatten – en skatt som liksom matmomsen regressivt drabbar dem mest som har de lägsta inkomsterna, i motsats till statsskatten.

Mycket av finansministerns ekonomiska politik, som han berömmar sig av, har en allvarlig baksida, och det är det som jag har velat peka på i dagens interpellationsdebatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1985/86:207–215 till skatteutskottet

1985/86:216–221 till bostadsutskottet

7 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1985/86:222 av *Karl Boo m. fl.*

1985/86:223 av *Anders Björck m. fl.*

1985/86:224 av *Leif Olsson*

1985/86:225 av *Gunnel Liljegren*

Rundradiosändningar av finländska televisionsprogram (prop. 1985/86:54)

Prot. 1985/86:40
29 november 1985

8 § Anmäldes och bordlades
Skatteutskottets betänkande
1985/86:7 Beskattning av fiskevårdsområden, m. m.

Justitieutskottets betänkanden

1985/86:4 Nämndemans ansvar för dom
1985/86:5 Regler för huvudförhandling i hovrätt
1985/86:9 Fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål (prop. 1985/86:28)
1985/86:10 Fortsatt försöksverksamhet med användning av telefon vid rättegång (prop. 1985/86:29)
1985/86:11 Fortsatt giltighet av lagen om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall (prop. 1985/86:31)

Lagutskottets betänkanden

1985/86:6 Vissa bokföringsfrågor
1985/86:11 Arrendeavräkning vid ändrat kostnadsläge (prop. 1984/85:197)

Utrikesutskottets betänkanden

1985/86:6 Internationella åtgärder mot kvinnoförtryck
1985/86:7 Sveriges relationer till Israel
1985/86:8 Diplomatisk status åt PLO-kontoret i Stockholm
1985/86:9 Situationen i Kambodja

Försvarsutskottets betänkanden

1985/86:2 Vissa frågor angående räddningstjänst
1985/86:3 Båtuthyrning till utländska medborgare

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1985/86:5 Redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen (skr. 1985/86:32)

Socialutskottets betänkanden

1985/86:5 Förskola för alla barn (prop. 1984/85:209)
1985/86:10 Tilläggsbudget I inom socialdepartementets område (prop. 1985/86:25 delvis)

Kulturutskottets betänkande

1985/86:6 En utredning beträffande reklamfinansiering av TV

Utbildningsutskottets betänkande

1985/86:7 Högskoleforskarens rätt att ha bisysslor (prop. 1985/86:11)

Trafikutskottets betänkanden

1985/86:3 Vissa trafikpolitiska frågor m. m.
1985/86:4 Färjetrafiken till Gotland (skr. 1985/86:6)

Jordbruksutskottets betänkande
1985/86:8 Lokalisering av kemikalieinspektionen (prop. 1985/86:19)

Prot. 1985/86:40
29 november 1985

Näringsutskottets betänkande
1985/86:5 Regummering av bildäck

9 § Kammaren åtskildes kl. 10.39.

In fildem

SUNE K. JOHANSSON

/Gunborg Apelgren